

הועדה לתכנון ולתקצוב | Planning & Budgeting Committee

דו"ח הוועדה להערכת איכות של תכניות הלימודים
להכשרת עובדי הוראה בגיל הרך במכללות לחינוך

מכללת אורות ישראל

2017

תשע"ז

תוכן העניינים

פרק 1: רקע..... 3

פרק 2: תהליכי העבודה של הוועדה..... 4

פרק 3: הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך
במכללת אורות ישראל..... 5

פרק 4: סיכום המלצות..... 11

נספחים:

נספח 1: כתב המינוי של הוועדה

נספח 2: סדר יום הביקור

פרק 1 : רקע

המועצה להשכלה גבוה (מל"ג), החליטה להעריך את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בשנת הלימודים תשע"ו-תשע"ז. בהתאם להחלטה זו, מינתה המועצה להשכלה גבוהה את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא :

- פרופ' דורית ארם, בית הספר לחינוך, אוני' תל-אביב, יו"ר.
 - פרופ' צ'ארלס גרינבאום (אמריטוס), המחלקה לפסיכולוגיה, האוני' העברית.
 - ד"ר יאיר זיו, הפקולטה לחינוך, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, אוני' חיפה.
 - פרופ' מרגלית זיו,¹ תכנית הוראה ולמידה, מכללת אלקאסמי.
 - פרופ' יעקב יבלון, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן.
 - פרופ' מרים מבורך,² מכון מופ"ת.
 - ד"ר אביבה סברדלוב,³ מכללת שאנן.
 - פרופ' מיכל פרלמן, המחלקה להתפתחות האדם ופסיכולוגיה יישומית, אוני' טורונטו.
- הגב' תמר מעגן-אפרתי והגב' ענבל חזקאל-גורדון ריכזו את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה הוועדה התבקשה⁴ :

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
 2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
 3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הכולל הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.
- תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתיבת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מיולי 2015.

¹ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרגלית זיו לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת אלקאסמי.

² בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרים מבורך לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת לוינסקי ובמכללת תלפיות

³ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' אביבה סברדלוב לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת שאנן

⁴ כתב המינוי של הוועדה מצורף בנפסח מס' 1 לדו"ח זה

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה

הוועדה קיימה את ביקוריה בכל המוסדות העוברים הערכת איכות בתחום הוראת הגיל הרך במהלך חודש נובמבר 2016. טרם הביקורים קיימה הוועדה ישיבת הכנה במסגרתה דנה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ולתכניות להכשרת עובדי הוראה לגיל הרך בפרט.

במסגרת פעילותה ביקרה הוועדה במוסדות הבאים :

מכללת לוינסקי, מכללת סמינר הקיבוצים, מכללת תלפיות, מכללת אורות ישראל, מכללת בית ברל, המכללה ירושלים, מכללת אמונה-אפרתה, מכללת שאנן, המכללה הערבית בחיפה, מכללת סכנין, מכללת אוהלו, מכללת אורנים, מכללת גורדון, מכללת אלקאסמי, מכללת דוד ילון, מכללת אחוה, מכללת גבעת וושינגטון, מכללת חמדת הדרום ומכללת קיי.

במהלך הביקורים נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסדות ובהנהלת התכניות, נפגשה עם אנשי סגל, סטודנטים ובוגרים.

דו"ח זה עוסק במסלול לגיל הרך במכללת אורות ישראל. ביקור המוסד במכללה התקיים ב-14 בנובמבר 2016.

סדר היום של הביקור מצורף בנספח 2 לדו"ח זה.

בביקור זה השתתפו מבין חברי הוועדה : פרופ' מרים מבורך, פרופ' יעקב יבלון, פרופ' מיכל פרלמן וד"ר אביבה סברדלוב.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד ולמסלול לגיל הרך על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך במכללת אורות ישראל

דו"ח זה מתייחס למצב שהיה קיים בעת ביקור הוועדה במוסדות השונים ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. הדו"ח מתעד את המסקנות שאליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות על סמך המסמכים שקיבלה מהמוסדות, מידע שהתווסף במהלך השיחות במוסדות, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע זמין לוועדה.

הדו"ח כתוב בלשון נקבה אך מתייחס לשני המינים כאחד.

פרק 1: הנהלה

הנהלת מכללת אורות ובכלל זה, הנשיא, הרקטור, המנכ"ל ובעלי תפקידים נוספים נכנסו לתפקידם כשלושה חודשים לפני ביקור הוועדה ולאחר פרסום דו"ח ההערכה. ניכר כי מאז שנכנסו לתפקידם מתנהל תהליך חשיבה מעמיק תוך לימוד והגדרת שינוי רצוי. ההנהלה שוחחה אתנו על החיבור עם אריאל. כל התהליכים שהם דיברו עליהם רלוונטיים לכל החוגים כולל הגיל הרך. בפועל כבר חלים שינויים, בכיווני ההתפתחות והדגשים של ראשי המכללה שנכנסו לתפקידם. מה שקרה עד היום נבחן מחדש על ידי צוות חדש שמציב יעדים ומטרות חדשות. ניכר קשר ברור בין החזון החדש של ראשי המכללה לבין תכניות לשיפור תהליכים אקדמיים והתמחויות ייחודיות. מורגשת גם פעילות ערה להגברת הפעילות המחקרית של חברי הסגל. הוועדה התרשמה כי השינויים המתוכננים למכללה אינם מתמקדים בתחום החינוך לגיל הרך דווקא, וכי עד כה מסלול לימודים זה לא זכה להתייחסות נפרדת וייחודית מכלל תכניות הלימודים.

ראשי המכללה התייחסו בהרחבה לתכניות הפיתוח העתידיות, הקשורות בין היתר, לאיחוד אפשרי עם מוסד נוסף להשכלה גבוהה במסגרת דרישות המל"ג. בהקשר לכך, צוין כי בעוד המכללה פועלת כיום מתוך שילוב של עקרונות תורניים-אקדמיים ופדגוגיים, היא שמה לעצמה מטרה לפעול בגישה רבת תרבותית והיא מעוניינת להתרחב להכשרה של אוכלוסיות שלא ראו אותה עד כה כביתם האקדמי. זאת בעיקר באמצעות הרחבה של תכניות לימוד בקמפוסים נפרדים. עם זאת, לא עלה בידי הוועדה להבין כיצד לימוד קבוצות נפרדות בקמפוסים נפרדים עשוי לקדם את התפיסה הרבת-תרבותית כבסיס להכשרה בתכנית הלימודים לגיל הרך. בהתייחס למסלול לגיל הרך, הובלת המסלול היא דו-ראשית. התרשמנו כי ישנו שיתוף פעולה משמעותי והדוק בין ראשות החוג, אולם אין הגדרות תפקידים ברורות וידועות לכל חברי הסגל והסטודנטים במסלול.

הוועדה התרשמה מהאווירה הטובה שבין הדרג המנהלי, המרצים והסטודנטיות. הוועדה גם למדה כי הנהלת המכללה, בשיתוף ראשת התכנית, החלה בנקיטת צעדים לשיפור המסלול בעקבות תהליך ההערכה הפנימי שערכו. בין היתר נערכו שינויים בתכניות הלימוד, ננקטו צעדים ליצירת קשר עם בוגרים, וכן נוספו משאבים לספרייה. עם זאת, התרשמנו כי תהליכי השינוי האקדמי הנם תוצאה של החלטות ההנהלה (כולל ראשות החוג) וללא שיתוף חברי הסגל או יצירת מסגרות פעילות של חברי הסגל לקידום חשיבה משותפת. עדות נוספת לכך עולה נוכח העובדה כי מרבית חברי הסגל שאיתם נפגשו חברי הוועדה לא קיבלו לידם את דו"ח ההערכה של המכללה לקריאה.

לבסוף, כפי שיפורט בהמשך, הוועדה התרשמה כי לצד תחושת המחויבות של ראשי המכללה וחברי הסגל למסלול הגיל הרך, מספר הסטודנטים בכל מחזור נמוך, דרישות הקבלה נמוכות, שיעור המסיימים בארבע שנים נמוך ביותר, וישנו קושי בקיום סגל ליבתי שמרכז עבודתו במסלול לגיל הרך. נושאים אשר מצביעים על קשיים מהותיים בקיום תכנית לימודים איכותית לגיל הרך.

המלצות הכרחיות

- לשתף את חברי הסגל בתהליכי החשיבה והפיתוח של החוג.
- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים המתאימים.
- לשים לב למספר המועט של הסטודנטיות במסלול ולבחון את האופן בו ניתן להבטיח את הכשרתן המתאימה לגיל הרך.

המלצות רצויות

- חשוב להגדיר באופן ברור מהן סמכויות ראש המסלול ומרכזת המסלול, למי האחריות הכוללת ומהם החובות והדרישות הכלולים בכל תפקיד.

פרק 2: סגל ההוראה

הוועדה התרשמה מתחושת המחויבות של חברי הסגל, ומהמהלכים שנעשו מצד ראשי המכללה לעידוד חברי סגל לעיסוק במחקר ולהתפתחות מקצועית, כולל תגמול חברי סגל על זכיה במחקר. עם זאת, מרבית חברי הסגל הבכיר והזוטור במסלול לגיל הרך מועסקים בחלקיות משרה בלבד. מרביתם אינם בעלי תואר ד"ר ואינם מכוונים עצמם לעיסוק במחקר, אם מסיבות אישיות ואם בשל העדר תשתית ארגונית ומערכתית במכללה. לצד ההנחיות הפורמאליות לאפשרויות הקידום והרחבת המשרה במכללה, התרשמנו כי יישומן של אפשרויות קידום אלו הלכה למעשה מורכב מאוד. תחושת הביטחון התעסוקתי של חברי סגל המסלול ירודה, העתיד המקצועי מוגבל והיכולת להתפנות למחקר במסגרת ההעסקה נדירה. בהתייחס לתחומי ההוראה, מדגימה אקראית שערכנו מצאנו לעיתים אי התאמה בין הרקע האקדמי של המרצה לבין תחומי ההוראה בעיקר בתחום הפסיכולוגיה וההיבטים ההתפתחותיים. מרצים מלמדים נושאים שאינם בתחומי הדעת שלהם.

המלצות הכרחיות

- לבסס חברי סגל ליבתי למסלול אשר מקדישים את מירב זמנם לעבודה במכללה.
- לגייס חברי סגל העוסקים במחקר למסלול הגיל הרך.
- לקבוע ולפרסם כללים ברורים לקידום חברי סגל.
- להקפיד על התאמת הרקע האקדמי של המרצים לתכני הקורסים אותם הם מלמדים.
- לדאוג למיסוד והעמקת הקשר בין סגל הגיל הרך למרצים הדיציפלינאריים.

המלצות רצויות

- כדאי לשקול יצירת נוהל מסודר של הפחתת שעות הוראה למרצים חדשים הנקלטים במכללה.

פרק 3: תכנית לימודים

תכנית הלימודים מתבססת על תכני הלימוד הפרקטיים הנדרשים בחינוך בגיל הרך. עם זאת לא מצאנו ביטוי לגישה כוללת או לתפיסה חינוכית-פדגוגית מגובשת הבאה לידי ביטוי בתכני הלימוד. מצאנו שאין אינטראקציה ממשית בין המדריכים הפדגוגיים לבין סגל ההוראה במסלול. האינטראקציה בין המרצים הדיסציפלינריים לראשי המסלול לגיל הרך והמדריכות הפדגוגיות מתקיימת על בסיס וולונטרי על ידי יוזמות אישיות ולא באופן מאורגן או ממוסד.

ראוי לציון כי בתכנית הלימודים באה לידי ביטוי התייחסות לדרישות משרד החינוך ולקווים המנחים עשיה חינוכית על פי המשרד. הדבר אף בא לידי ביטוי בתוצרי הלמידה ובתחושת היכולת של הבוגרים לעבודה בשדה. לצד העובדה שכל הסטודנטים לומדים קורסים "בחטיבה למקרא", וכי מטרת ההכשרה המוצהרת היא פיתוח גננות בעלות תפיסות עולם חינוכיות אמוניות, מצאנו שהבחירה בגנים לעבודה מעשית, וההדרכה הפדגוגית הנלוות לה, אינה מבכרת גני חמ"ד על גנים אחרים שאינם שייכים לזרם זה.

הוועדה התרשמה לטובה מהדגש שניתן בתכנית הלימודים להעלאת יכולת השפה וההבעה של הסטודנטיות וההיכרות עם ספרות ילדים. בהערכה שנעשתה במכללה הובן שנושא זה דורש שינוי. ניכר כי נושא זה קרוב לליבו של צוות המכללה והקשר שבין תהליכי הערכה העצמית שעברה המכללה והשינוי שנוצא בעקבות כך באים לידי ביטוי מיטבי בנושא זה. כמו כן, קיימים בתכנית ההכשרה קורסים העוסקים בחינוך לתנועה והם בולטים לטובה בייחס לנעשה במכללות אחרות בתחום זה.

עם זאת, מעיון בסילבוסים עולה שלצד ההתייחסות למכלול התחומים הנדרשים להכשרת מחנכות לגיל הרך, יש צורך בהרחבת התייחסות לגיל לידה – שלוש. בנוסף, משיחותנו עם סטודנטיות ובוגרות התרשמנו כי חסרה להן התנסות ולמידה בתחום החינוך המיוחד וניהול גן. הוועדה התרשמה כי קיים קשר מועט בין מרצי הקורסים הדיסציפלינריים לבין מרצי המסלול וראשת המסלול. דבר הבא לידי ביטוי בכך שקורסים רבים אינם מותאמים מבחינת תכניהם לעבודה בגיל הרך. סקירת הסילבוסים מעלה גם כי רוב מוחלט של חובות הקריאה של הסטודנטיות הם מקורות בעברית, רבים מהם מקורות לא שפיטים, ובחלק מהסילבוסים אין רשימת קריאה בכלל. עוד עולה כי בתכנית הלימודים יש מעט התייחסות להכשרה למחקר וחובות הקריאה של מחקר עדכני באנגלית דלות או כלל לא קיימות. לצד ריבוי קורסים קיים גם עומס במטלות שהדרישות בהן נמוכות למדי, ולעיתים קרובות ללא קשר ברור למטרות הקורס.

המלצות הכרחיות

- להרחיב את התייחסות בקורסי הלימוד לגיל לידה עד שלוש שנים.
- לדאוג שכל הקורסים הדיסציפלינריים מותאמים להכשרת מחנכות לגיל הרך.
- צורך בהעלאת רמת הלימודים והדרישות האקדמיות, כמו גם הדגשת מקומו של יידע מבוסס מחקר מדעי, וקריאת ספרות מחקרית עדכנית בתכנית הלימודים.
- להוסיף קורסים או לחלופין לדאוג שהתכנים הבאים יקבלו מענה בקורסים קיימים: ילדים עם צרכים מיוחדים וניהול גן (כולל מסגרות חינוכיות מלידה עד שלוש).

פרק 4: הכשרה מעשית

ההכשרה המעשית מתפרסת על פני שלוש או ארבע שנים בהתאם לתכנית הלימודים. בשנה א' שבועיים של סיורים וצפייה במסגרות לפעוטות במהלך הקורס "פעוטות – לידה – גיל 3"; בשנה ב' – התנסות בגני טרום-חובה, בשנה ג' בגני חובה או בגני חובה ובבית הספר למרחיבות את הכשרתן לא' – ב'. בנוסף, הסטודנטיות בשנה ב' וג' נוכחות בגנים מספר ימים בפתיחת שנת הלימודים. סטודנטיות המרחיבות את הכשרתן לחינוך מיוחד מחויבות לעבודה מעשית בשנה ד'.

סגל ההדרכה מקיים שיח פנימי רצוף על דרכי ההכשרה והליווי וגני ההתמחות והגנות המלוות נבחרות בשיתוף הפיקוח. ראוי לציון כי הרחבת ההסמכה והכשרה לחינוך המיוחד מתקיימים בנוסף ללימודי ההכשרה המעשית לגן "רגיל" ולא על חשבונם. עם זאת, סטודנטיות המתמחות "בגן רגיל" ומרחיבות את הכשרתן לכיתות א-ב נדרשות למחצית ממשך העבודה המעשית בגן בשנה ג'. נקודת חוזק של ההדרכה בחוג לגיל הרך קשורה לכך שקבוצות ההדרכה כוללות כ- 10 סטודנטיות ומתאפשרת הדרכה אישית ומשמעותית במכללה ובגנים. למרות שקיימים מכוונים להערכה, התרשמנו כי דרכי ההערכה אינן ברורות מספיק לסטודנטיות ולטענתן הן אינן מאפשרות רפלקציה או הכנה/למידה מותאמת. לצד העובדה שבשטחי המכללה פועל פעוטון לילדי הסטודנטים לא מצאנו כל חיבור או ליווי אקדמי שישרת את מטרות ההכשרה, אשר יקדם שימוש מושכל במשאב ייחודי זה.

המלצות הכרחיות

- צורך בהתייחסות משמעותית יותר להכשרה לעבודה במסגרות חינוך לידה-3 שנים.
- להבנות את תכנית הלימודים כך שהרחבת הסמכה לעבודה בכיתות א-ב לא תבוא על חשבון ההתנסות המעשית בגני ילדים.
- לבנות מכוונים להערכת ההתנסות באופן שישקף את תכני ההתנסות בכל שנה והדרישות מהסטודנטיות.

המלצות רצויות

- כדאי לרתום את פעילות הפעוטון הפועל בשטח המכללה לקידום עבודה מעשית והכשרה של הסטודנטים בגילאי לידה-3 שנים.

פרק 5: סטודנטיות ובוגרות

משיח עם הסטודנטיות הבנו שחווית הלימודים שלהן במכללה חיובית מאוד, ומאופיינת בתחושת משפחתיות. למדנו כי תנאי הסף לקבלה ללימודים במסלול הגיל הרך ירדו מאוד בשנים האחרונות. הדבר בא לידי ביטוי לא רק בנתוני הקבלה כי אם גם בהתרשמות הכוללת של המרצים מרמת הסטודנטיות והשיח איתן. בהתאם לכך המרצים דיווחו על ירידה בדרישות האקדמיות בקורסים. לצד העובדה כי אחוזי הנשירה נמוכים, מצאנו כי פחות ממחצית מהסטודנטיות מסיימות את לימודיהן בארבע שנים.

המלצות הכרחיות

- צורך בהעלאת דרישות הקבלה.
- להיערך לקיום תכנית לימודים המאפשרת לסטודנטיות לסיים את לימודיהם בתוך 4 שנים לכל היותר.

המלצות רצויות

- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.

פרק 6: תשתיות

הקמפוס רחב ידיים והתרשמו כי ניכרת השקעה תמידיית בפיתוחו. התשתיות של מרכזי המשאבים והלמידה נמצאים עדיין בשלבי ביסוס. כמו כן קיימים ניסיונות לקידום תפיסות פדגוגיות המבוססות טכנולוגיות חדשות. לצד ההשקעה במשאבים לרווחת הסטודנטים ניכרת מצוקה בתשתית לקיום עבודה ומחקר של הסגל האקדמי. לחברי הסגל אין חדרי עבודה, אין חדרים למפגש אישי עם הסטודנטים או משאבים כלשהם למחקר. בבחינת מאגרי המידע נוכחנו שחסרים במכללה מאגרים חשובים כמו מאגר סאלד וה-ERIC. לרשות האימהות הלומדות בתכנית עומד מעון לפעוטות בקמפוס המכללה. במעון יכולים לשהות ילדים מגיל חודש. המעון מנוהל על ידי "אמונה" ומסובסד על ידי המכללה. משיחות שקיימנו עם הסטודנטיות עולים קשיים טכניים וסרבול בבניית מערכת לימודים. לדבריהן הן פועלות מול מזכירות מסורבלת. יש קשיי נגישות לאזורים מסוימים במכללה - לא כל האזורים נגישים לנכים.

המלצות הכרחיות

- לדאוג לקמפוס נגיש לכל הסטודנטים.
- לדאוג למאגרי מידע ראויים עבור הסטודנטים והסגל.

המלצות רצויות

- ראוי להקצות מרחבי עבודה מותאמים לחברי הסגל עבור שהייה ועבודה אקדמית ברחבי הקמפוס.
- כפי שכבר צוין קודם לכן, כדאי לרתום את פעילות הפעוטון הפועל בשטח המכללה לקידום עבודה מעשית והכשרה של הסטודנטים בגילאי לידה-3 שנים.
- לבחון את מנגנוני בניית מערכת הלימודים של הסטודנטים.

פרק 7: איכות ההוראה והלמידה

קיימים במכללה מספר מנגנונים להערכה ושיפור של איכות ההוראה. מדיווחי המכללה עולה כי אחת לשלוש שנים מתקיימת הערכת איכות של כל קורס במכללה. בנוסף, מקיימת המכללה סקרי משוב הוראה. מרצים המקבלים משובים נמוכים נדרשים לשיחה עם ראשת המסלול. עם זאת, לא קיימת במכללה מערכת לקידום ההוראה, אין מערכת השתלמויות או שיח קבוע בנושא. הערכת הסטודנטים במכללה נעשית בדרך כלל בשיטות המקובלות במכללות לחינוך, הכוללות בחינות ועבודות בקורסים העיוניים. באופן כללי, ממוצע הציונים הוא גבוה למדי, והתרשמותה הכללית של הוועדה הוא כי הממוצע הגבוה לא משקף נכוחה את יכולות הסטודנטים בפועל. כפי שצוין קודם לכן, ישנו קשר מועט בין מרצים בקורסים השונים במסלול הגיל הרך ותכנית הלימודים לא מתגבשת לכלל תכנית קוהרנטית המכוונת להכשרה לעבודה עם ילדים בגיל הרך. משיחות שקיימנו עם הסטודנטיות התרשמה

הוועדה כי בקורסים רבים מטרות ההוראה לא ברורות דיין לסטודנטיות וכי והקשר בין המטלות לבין ההכשרה לוטות בערפל.

המלצות הכרחיות

- לקיים מנגנון קבוע לבחינת וקידום איכות ההוראה
- ליצור חיבור משמעותי ורציף בין חברי הסגל המלמדים קורסים דיציפלינריים לאלה המלמדים בתחום הגיל הרך.

פרק 8: מחקר

ההנהלה החדשה של המכללה מדגישה את חשיבותו ומרכזיותו של מחקר. ברמה הכללית במכללה הושם דגש על מחקר יישומי אשר רלוונטי לחברה בישראל. עם זאת, הקצאת המשאבים למחקר ותמיכת המכללה במחקר של חברי הסגל ובכללם חברי הסגל במסלול הגיל הרך דלה ביותר. ראוי לציין כי המכללה מחפשת משאבים לתמיכה במחקר, וכי כבר כיום ישנה לחברי הסגל אפשרות לקבלת תמיכה מסוימת. כך למשל חברי הסגל יכולים להגיש בקשה להפחתת שעות הוראה על חשבון מחקר, ובקשה להשתתפות המכללה בהחזר הוצאות עריכת מאמר באנגלית או השתתפות בכנס. אפשרויות אלו מוגבלות ביותר, והתמיכה היא נמוכה ביחס לצורך של כלל חברי סגל המכללה. בעוד המידע בדבר התמיכה האפשרית פורסם על ידי המכללה מצאנו כי לא כל חברי סגל הגיל הרך מודעים לאפשרויות אלו. זאת ועוד, המשאבים הפיזיים הקיימים במכללה, הקצאת חדרים ומשאבי למידה ומחקר, אינם מאפשרים עבודת מחקר בשטחי הקמפוס.

כפי שצוין, ההתייחסות למחקר בתכנית הלימודים וקידום היכולת המחקרית של הסטודנטים דלה מאוד. אלו כוללים דרישות מועטות לקריאת מחקרים מקוריים בעברית אשר חלק גדול מהם אינם מאמרים מכתבי עת שפיטים וכל שכן באנגלית, חיפוש במאגרי מידע ומתן מענה תיאורי תאורטי או אמפירי לשאלת מחקר, והתנסות במחקר עצמאי.

המלצות הכרחיות

- לבנות תשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך: להקצות לסגל זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, ביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.
- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות.

המלצות רצויות

- לגייס חברי סגל העוסקים במחקר למסלול הגיל הרך.

פרק 4 : סיכום המלצות

המלצות הכרחיות

- לשתף את חברי הסגל בתהליכי החשיבה והפיתוח של החוג.
- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים המתאימים.
- לשים לב למספר המועט של הסטודנטיות במסלול ולבחון את האופן בו ניתן להבטיח את הכשרתן המתאימה לגיל הרך.
- לבסס חברי סגל ליבתי למסלול אשר מקדישים את מירב זמנם לעבודה במכללה.
- לגייס חברי סגל העוסקים במחקר למסלול הגיל הרך.
- לקבוע ולפרסם כללים ברורים לקידום חברי סגל.
- להקפיד על התאמת הרקע האקדמי של המרצים לתכני הקורסים אותם הם מלמדים.
- לדאוג למיסוד והעמקת הקשר בין סגל הגיל הרך למרצים הדיציפלינאריים.
- להרחיב את ההתייחסות בקורסי הלימוד לגיל לידה עד שלוש שנים.
- לדאוג שכל הקורסים הדיציפלינאריים מותאמים להכשרת מחנכות לגיל הרך.
- צורך בהעלאת רמת הלימודים והדרישות האקדמיות, כמו גם הדגשת מקומו של יידע מבוסס מחקר מדעי, וקריאת ספרות מחקרית עדכנית בתכנית הלימודים.
- להוסיף קורסים או לחלופין לדאוג שהתכנים הבאים יקבלו מענה בקורסים קיימים: ילדים עם צרכים מיוחדים וניהול גן (כולל מסגרות חינוכיות מלידה עד שלוש).
- צורך בהתייחסות משמעותית יותר להכשרה לעבודה במסגרות חינוך לידה-3 שנים.
- להבנות את תכנית הלימודים כך שהרחבת הסמכה לעבודה בכיתות א-ב לא תבוא על חשבון ההתנסות המעשית בגני ילדים.
- לבנות מכוונים להערכת ההתנסות באופן שישקף את תכני ההתנסות בכל שנה והדרישות מהסטודנטיות.
- צורך בהעלאת דרישות הקבלה.
- להיערך לקיום תכנית לימודים המאפשרת לסטודנטיות לסיים את לימודיהם בתוך 4 שנים לכל היותר.
- לדאוג לקמפוס נגיש לכל הסטודנטים.
- לדאוג למאגרי מידע ראויים עבור הסטודנטים והסגל.
- לקיים מנגנון קבוע לבחינת וקידום איכות ההוראה
- ליצור חיבור משמעותי ורציף בין חברי הסגל המלמדים קורסים דיציפלינאריים לאלה המלמדים בתחום הגיל הרך.

- לבנות תשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך: להקצות לסגל זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, ביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.
- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות.

המלצות רצויות

- חשוב להגדיר באופן ברור מהן סמכויות ראש המסלול ומרכזת המסלול, למי האחריות הכוללת ומהם החובות והדרישות הכלולים בכל תפקיד.
- כדאי לשקול יצירת נוהל מסודר של הפחתת שעות הוראה למרצים חדשים הנקלטים במכללה.
- כדאי לרתום את פעילות הפעוטון הפועל בשטח המכללה לקידום עבודה מעשית והכשרה של הסטודנטים בגילאי לידה-3 שנים.
- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.
- ראוי להקצות מרחבי עבודה מותאמים לחברי הסגל עבור שהייה ועבודה אקדמית ברחבי הקמפוס.
- כפי שכבר צוין קודם לכן, כדאי לרתום את פעילות הפעוטון הפועל בשטח המכללה לקידום עבודה מעשית והכשרה של הסטודנטים בגילאי לידה-3 שנים.
- לבחון את מנגנוני בניית מערכת הלימודים של הסטודנטים.
- לגייס חברי סגל העוסקים במחקר למסלול הגיל הרך.

על החתום:

פרופ' מרים מבורך

פרופ' דורית ארם-יו"ר

ד"ר יאיר זיו

פרופ' צ'ארלס גרינבאום

פרופ' יעקב יבלון

פרופ' מרגלית זיו

ד"ר אביבה סברדלוב

פרופ' מיכל פרלמן

ט' סיון, תשע"ו
15 יוני, 2016

לכבוד
פרופ' דורית ארם
בית הספר לחינוך
אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' ארם הנכבדה,

המועצה להשכלה גבוהה שמה לה למטרה לשפר ולהבטיח את המשך המצוינות והאיכות של ההשכלה הגבוהה בישראל, בין השאר באמצעות תהליכי הערכה שוטפים של תחומי לימוד במוסדות האקדמיים.

בהמשך להחלטתה מיום 9.6.2015 הקימה המועצה להשכלה גבוהה ועדת הערכה שתבחן את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך במכללות האקדמיות לחינוך.

במסגרת עבודתה מתבקשת הוועדה :

1. לבחון את דו"חות ההערכה העצמית של המוסדות המקיימים תכניות לימודים בתחום זה.
2. לערוך ביקור בכל אחד מהמוסדות המוערכים.
3. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"חות **פרטניים** ביחס לכל מוסד ומוסד ובו ממצאי הוועדה, מסקנותיה והמלצותיה.
4. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"ח מסכם המתייחס באופן **רוחבי** להכשרת המורים בתחום הגיל הרך בישראל.

אני מודה לך על הסכמתך לקחת חלק במשימה חשובה זאת, ושמחה בזאת למנות אותך לכהן כיו"ר וועדת הערכת האיכות.

הרכב הוועדה יהיה כלהלן :

פרופ' דורית ארם - יו"ר, פרופ' צ'ארלס גרינבאום, ד"ר יאיר זיו, פרופ' מרגלית זיו, פרופ' מרים מבורך, ד"ר אביבה סברדלוב, פרופ' מיכל פרלמן.

גבי תמר מעגן אפרתי תרכז את עבודת הוועדה.

פרטים לגבי פעילות הוועדה וסמכויותיה מופיעים בנספח המצורף.
אני מאחלת לך ולוועדה עבודה פורייה והצלחה רבה.

בברכה,

ד"ר רבקה ודמני (שאומן)
סיו"ר
המועצה להשכלה גבוהה

מצ"ב : נספח לכתב המינוי

העתק :
ד"ר ורדה בן-שאול, סמנכ"ל הערכת איכות, מל"ג
גב' תמר מעגן-אפרתי, רכזת הוועדה, האגף להערכת איכות, מל"ג

נספח 2: סדר יום לביקור הוועדה להערכת איכות של תחום הגיל הרך – מכללת אורות ישראל – 14-11-16
 המפגשים יתקיימו ב"חדר ישיבות" (בנין יהדות סמוך לחדר הנשיא)

שעות	הגורם עמו נפגשים	שמות המשתתפים
9:00-9:30	מפגש פתיחה: הנהלת המוסד	1. פרופ' סיני – נשיא המכללה 2. פרופ' ריץ' - רקטור 3. הרב ד"ר רחימי – דיקאן לימודים 4. הרבנית ד"ר ויזל – דיקאנית סטודנטיות
9:30-10:15	ראש התכנית/מסלול	ראשות המסלול: 1. ד"ר ליוש 2. לוזית אודסר
10:15-11:00	סגל ליבתי המלמד בתכנית	סגל מרצים: 1. ד"ר שרה קליין 2. ד"ר טל הר שושנים 3. ורד ינאי 4. שרונה חסיד 5. ד"ר יעל שגב 6. רבקה פלזנשטיין 7. הרב ד"ר אבי וייס 8. ד"ר אפרת בוכריס – אחראית על הערכת תוכניות אקדמיות
11:00-11:45	מדריכים פדגוגיים	1. רחל ברטוב – רכזת עבודה מעשית במכללה 2. נעה נויברט 3. עירית דרנס 4. שרונה חסיד 5. חני אברהמי 6. ורד ינאי 7. אפרת פרנקל
11:45-12:30	סטודנטים וסטודנטיות	

	ארוחת צהריים (פגישה סגורה של הוועדה)**	12:30-13:30
סיור בכיתה חכמה ובספריה.	חלון זמן פתוח	13:30-14:15
<ul style="list-style-type: none"> 1. הדס מרגלית 2. רעות בן שלום 3. יעל סבו מדמון 4. הילה גרין 5. אסתי דימניק 6. דבורה ברכה 7. חגית עמית 8. אורטל ברזילי 9. נעמה צורמן יולמ 10. מירב דחבש 	בוגרים ובוגרות	14:15-15:00
	הפסקה	15:00-15:15
	מפגש סיכום: הנהלת המוסד והתכנית	15:15-15:30
	ישיבה פנימית של הוועדה	15:30-16:15